

Statenmededeling

Onderwerp

Aanpak wateroverlast, voortgangsrapportages regionaal watersysteem en voortgangsrapportages regionale waterkeringen.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De staat van het regionale watersysteem en de staat van de regionale waterkeringen op basis van de voortgangsrapportages van de waterschappen en de aanpak van de (boven-normatieve) wateroverlast door provincie en waterschappen gezamenlijk.

Aanleiding

Voortgangsrapportages regionaal watersysteem

In de Verordening water Noord-Brabant zijn de normen voor wateroverlast opgenomen en staat de verplichting dat waterbeheerders periodiek (1 keer per zes jaar) verslag uitbrengen over de toestand van de regionale wateren en de regionale waterkeringen. Medio 2014 hebben de waterschappen de 'verslagen waterstaatkundige toestand regionale wateren' (het regionaal watersysteem) met de resultaten van de toetsing uit 2013 toegestuurd. U bent hierover destijds geïnformeerd middels Statenmededeling [3729313](#).

Met de waterschappen is ten aanzien van het regionale watersysteem afgesproken dat zij de periode tot medio 2016 gebruiken om meer inzicht te geven in de haalbaarheid en aanpak van de restopgave. Tevens is afgesproken dat de waterschappen ons uiterlijk 1 februari 2017 via een voortgangsrapportage informeren over de resultaten van deze nadere analyse.

De voortgangsrapportages regionaal watersysteem en voortgangsrapportages regionale waterkeringen hebben alleen betrekking op de drie volledig Brabantse waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta en De Dommel. Voor het interprovinciale waterschap Rivierenland zijn in afstemming met de andere toezichthoudende provincies andere afspraken gemaakt.

Aanpak (boven-normatieve) wateroverlast

In de zomer van 2015 hebben zich extreme regenbuien voorgedaan in het Land van Heusden en Altena en West-Brabant (het beheergebied van waterschap Rivierenland en waterschap Brabantse Delta), en in de zomer van 2016 in Noordoost en Zuidoost-Brabant (het beheergebied van waterschap Aa en Maas en waterschap De Dommel). Deze buien hebben tot flinke wateroverlast en forse schade geleid. Naar aanleiding van deze buien hebben wij samen met de waterschappen onderzocht wat de mogelijkheden van eventuele maatregelen in het geval van boven-maatgevende omstandigheden zijn.

In statenmededeling [4003779](#) d.d. 4 juli 2016, via statenvragen ([4009052](#) en [4117004](#)) en als toezegging bij de begrotingsbehandeling d.d. 11 november 2016 (4112327) hebben wij aangegeven u te zullen informeren. Via deze statenmededeling voldoen wij hieraan.

Voortgangsrapportages regionale waterkeringen

In 2013 hebben de waterschappen de 'verslagen waterstaatkundige toestand regionale waterkeringen' toegestuurd. U bent hierover destijds geïnformeerd middels Statenmededeling [3544396](#) d.d. 25 februari 2014. Ten aanzien van de regionale waterkeringen in 2014 met de waterschappen afspraken gemaakt over de verbeteringswerken die voortvloeien uit de eerste veiligheidstoetsing in 2013. In dat kader is afgesproken dat de waterschappen in 2016 via een voortgangsrapportage inzicht geven in de algehele staat van de waterkeringen en in de voortgang van de verbeteringsmaatregelen.

Bevoegdheid

Provinciale Staten zijn bevoegd tot het stellen van normen voor de bescherming tegen regionale wateroverlast en het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen in de Verordening water Noord-Brabant.

Gedeputeerde Staten beoordelen de wijze waarop de waterschappen invulling geven aan de gestelde normen en kunnen ter zake nadere aanwijzingen geven.

Kernboodschap

ten aanzien van het regionaal watersysteem (wateroverlast):

- 1. Het regionale watersysteem voldoet vrijwel overal aan de normen voor wateroverlast.*

Uit de toetsing in 2013 en het verslag in 2014 bleek dat het watersysteem in belangrijke mate (meer dan 99%) op orde is. Deze toetsing is uitgevoerd op basis van de neerslagcijfers die zijn afgeleid uit de klimaatscenario's uit 2006. Bij alle waterschappen staan maatregelen gepland om de knelpunten (restopgave) uit deze toetsing aan te pakken. Hoewel het watersysteem in Brabant vrijwel overal aan de normen voldoet, kan extreme neerslag plaatselijk van tijd tot tijd tot wateroverlast leiden.

De voortgangsrapportage van waterschap Aa en Maas gaat in op de resultaten van de nadere analyse van de wateroverlastknelpunten. Hiervoor

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

is een Uitvoeringsprogramma wateroverlast 2016-2021 uitgewerkt. Het waterschap realiseert zelfstandig maatregelen en sluit aan bij gebiedsopgaven, lopende GGOR-projecten en samenwerkingen met gemeenten.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

In het beheergebied van waterschap Brabantse Delta wordt de restopgave, die is vastgelegd in het waterbeheerplan, via gebiedsprocessen uitgewerkt in concrete maatregelen. Hierbij wordt zo veel mogelijk aangesloten bij initiatieven van anderen. Om die reden werkt het waterschap met een flexibele planning. Het waterschap geeft aan steeds vaker tegen de grenzen aan te lopen van de mate waarin (op een kosteneffectieve manier) maatregelen kunnen worden getroffen om wateroverlast te beperken. Dit speelt vooral in gebieden die door hun lage ligging gevoeliger zijn voor wateroverlast en waar in de loop der tijd een grondgebruik is ontstaan dat niet past bij die gevoeligheid. Aan de andere kant zijn er ook gebieden waar vanwege ruimtelijk-economische of andere maatschappelijke redenen wel kosteneffectieve maatregelen mogelijk en kosteneffectief zijn, terwijl er strikt volgens de norm geen opgave ligt.

Om de knelpunten op te lossen heeft waterschap De Dommel een Uitvoeringsprogramma Droge Voeten vastgesteld. De voortgangsrapportage watersysteemtoets is gebaseerd op de nieuwe neerslagreeksen en klimaatscenario's 2014 van het KNMI. Het is niet overal buiten beekdalen kosteneffectief om maatregelen te treffen tegen inundatie van landbouwgronden.

2. *Nieuwe inzichten leiden tot een extra opgave.*

In 2014 heeft het KNMI nieuwe klimaatscenario's gepresenteerd. Ook zijn er nieuwe neerslagstatistieken waaruit blijkt dat nu al zo'n 10% meer neerslag valt dan waar in 2013 bij de toetsing vanuit is gegaan; bovendien komen er vaker zomerse piekbuien voor. Deze nieuwe inzichten zullen leiden tot een grotere opgave dan de (rest)opgave die de waterschappen nu rapporteren. In 2018/2019 toetsen de waterschappen hun watersysteem opnieuw, met de dan geldende inzichten. Dan wordt duidelijk hoe groot de extra (rest)opgave als gevolg van veranderend klimaat daadwerkelijk is.

Bij maatregelen die de waterschappen treffen voor de restopgave wordt overigens al uitgegaan van robuust ontwerpen, dus al rekening houdend met gegevens uit de nieuwste klimaatscenario's.

3. *Provincie en waterschappen werken gezamenlijk aan vervolgcacties.*

In zijn algemeenheid, maar nadrukkelijk ook naar aanleiding van situaties van wateroverlast, wordt duidelijk dat er een grens zit aan de mate waarin op een kosteneffectieve manier maatregelen kunnen worden getroffen om wateroverlast te beperken. Het gaat daarom niet alleen over welke maatregelen de waterbeheerders en andere overheden moeten treffen,

maar ook over wat boeren, bedrijfsleven en burgers zelf kunnen doen in termen van landgebruik en teeltkeuze. Ook moeten hierin afwegingen worden betrokken over welke gebeurtenissen en condities verzekerd zijn, of burgers en gebruikers bewust zijn van hun eigen rol en verantwoordelijkheid, de wijze waarop de overheden werken aan waterbewustzijn en daarover communiceren etc. De effecten van klimaatverandering zijn niet alleen zichtbaar in wateroverlast, maar ook in andere onderwerpen zoals watertekort en waterkwaliteit. Dit vraagt om een integrale aanpak. In de totstandkoming van de Omgevingsvisie zal dit een onderwerp zijn dat zeker aandacht krijgt. Bovendien zal in het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie dat in 2017 wordt opgesteld als onderdeel van het Deltaprogramma 2018, op principeniveau worden ingegaan op deze gecombineerde watervraagstukken, mede in relatie tot ruimtelijke afwegingen. Meer over het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie kunt u vinden in de Statenmededeling 4153796 als onderdeel van het nationale Deltaprogramma.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

De volgende acties worden door waterschappen en provincie opgepakt:

1. Een goede beleidsmatige verankering met de belangrijkste onderliggende principes in de provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan in regionale adaptatiestrategieën. De recente wateroverlast geeft in Noord-Brabant nadrukkelijk aanleiding om wateropgaven in breder perspectief af te wegen. Dit doen we in het kader van ruimtelijke adaptatie; rijk, provincies, waterschappen en gemeenten hebben in de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie (2014) afgesproken dat uiterlijk in 2020 klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel zijn van het beleid en het handelen van deze partijen.
2. Uitwerken van de methodiek waarmee we rekenen aan de normen voor wateroverlast, rekening houdend met de nieuwste inzichten in neerslagstatistiek en de zomerbuien. Dit traject vindt plaats in afstemming met de rest van Nederland.
3. Uitwerking van mogelijke financieringsporen voor boven-normatieve maatregelen. Met daarbij aandacht voor de rol van de overheden en de rol van andere partijen zoals burgers en grondgebruikers of andere belanghebbenden. Dit zal vervolgens kunnen neerslaan in acties behorende bij het Provinciaal Milieu en Water Plan (PMWP), de waterbeheerprogramma's van de waterschappen en andere plannen.
4. Het onderling uit blijven wisselen van ervaringen in de regionale aanpak van fysieke maatregelen en de inzet van niet-fysieke instrumenten, zowel binnen Brabant als daarbuiten.

Naast deze gezamenlijke acties van provincie en waterschappen, is ieder waterschap vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid actief om de aanpak van (boven-normatieve) wateroverlast bespreekbaar te maken. Daarbij wordt onder andere verkend of extra maatregelen nodig/gewenst zijn in de regio.

ten aanzien van regionale waterkeringen:

4. *Regionale waterkeringen: de waterschappen zitten op schema om de benodigde verbeteringswerken aan de keringen op de afgesproken data te kunnen realiseren.*

In Brabant ligt ca 280 km aan regionale keringen. Deze bieden bescherming tegen wateroverlast vanuit het regionale systeem. In 2009 is het stelsel van regionale keringen in de Verordening water Noord-Brabant vastgelegd en zijn de direct waterkerende waterkeringen genormeerd. Bij de eerste toetsronde in 2013 bleek dat ca 50 % van de keringen moest worden afgekeurd.

Op basis van de eerste verslagen zijn met ieder waterschap afspraken gemaakt over de termijnen waarbinnen de afgekeurde keringen verbeterd moeten zijn. Met de nu voorliggende voortgangsrapportages bieden de waterschappen tussentijds inzicht in de voortgang van de verbeteringen. Het algemene beeld is dat de waterschappen op schema zijn om de gestelde termijnen te halen. Er zijn verbeteringsmaatregelen uitgevoerd en daarnaast is uit extra onderzoek gebleken dat sommige keringen alsnog goedgekeurd kunnen worden. Ook hebben Provinciale Staten na de eerste toetsronde op voorstel van de waterschappen besloten om de status van een aantal regionale keringen te schrappen.

Consequenties

ten aanzien van het regionaal watersysteem (wateroverlast):

1. *Uitwerking en verankering van de aanpak wateroverlast dient plaats te vinden in het instrumentarium van alle overheden.*

Er zijn beperkte mogelijkheden om het watersysteem technisch aan te (blijven) passen aan gebruikseisen. Dit vraagt om strategische keuzes, bijvoorbeeld in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de (provinciale) Omgevingsvisie. Uiterlijk in 2020 zal klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel zijn van het beleid en handelen. Ook vindt er een verschuiving plaats van een overheidsverantwoordelijkheid naar gezamenlijke verantwoordelijkheid.

2. *Uit de volgende toetsing van het regionaal watersysteem (wateroverlast) zal blijken hoe groot de extra (rest)opgave als gevolg van veranderend klimaat daadwerkelijk is en in hoeverre aanvullende maatregelen mogelijk en wenselijk zijn.*

In 2018/2019 vindt de volgende toetsing door de waterschappen plaats met het klimaatscenario 2014 en de nieuwe neerslagstatistieken. Er worden afspraken gemaakt over welke uitgangspunten voor de methodiek zullen worden gehanteerd (bijvoorbeeld rekening houden met zomerbuien, in plaats van of naast winterbuien die in de huidige systematiek worden gehanteerd).

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

3. *De begrenzings en normeringen in de Verordening ruimte en Verordening water dienen te worden aangepast.*

Bij de eerstvolgende wijziging van de Verordening ruimte wordt voorgesteld de begrenzings van de regionale waterbergingsgebieden en reserveringsgebieden waterberging in het beheergebied van waterschap De Dommel aan te passen. Bij Kaartaanpassingen 3 van de Verordening ruimte 2014 zijn de begrenzings in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta en waterschap Aa en Maas reeds aangepast.

De voorgestelde begrenzings bij waterschap de Dommel zijn gebaseerd op een betere modellering van de gebieden én op het klimaatscenario 2014 en de nieuwe neerslagreeks. Dit leidt tot grote verschillen in het kaartbeeld. Bij de reserveringsgebieden waterberging is er een afname in de bovenlopen en een toename in de benedenlopen. Bij de regionale waterberging is er een toename in het aantal hectares. Dit is deels te verklaren doordat er een aantal gebieden concreet is ingericht als waterbergingsgebied, maar vooral doordat door toepassing van het klimaatscenario 2014 en de nieuwe neerslagreeks de oppervlakte van de gebieden die van nature inunderen is toegenomen.

We voorzien een wijziging van de Verordening water Noord-Brabant (besluitvorming door Provinciale Staten staat gepland in januari 2018) waarin de begrenzings van de gebieden voor normering watersysteem worden aangepast, als blijkt dat in bepaalde gebieden geen kosteneffectieve maatregelen kunnen worden getroffen om wateroverlast te beperken.

ten aanzien van regionale waterkeringen:

4. *Voor de realisatie van de verbeteropgave ten aanzien van de regionale waterkeringen kunnen we met de waterschappen vasthouden aan de afgesproken termijnen.*

Voor de resterende verbeteropgave hebben de waterschappen voldoende aannemelijk gemaakt dat de herstelwerkzaamheden gereed kunnen zijn op de overeengekomen data: Aa en Maas in 2018, De Dommel in 2020 en Brabantse Delta in 2025. Waar de keringen nu nog niet voldoen aan de normen houden de waterschappen waar nodig rekening met extra voorzieningen in hun calamiteitenplannen.

Europese en internationale zaken

Op grond van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) geldt de verplichting om maatregelen te nemen om gevolgen van overstromingen te beperken: deze zijn opgenomen in de overstromingsrisicobeheersplannen (ORBP's). Nederland heeft ervoor gekozen om wateroverlast (in het regionaal watersysteem) niet mee te nemen in de ROR.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

De regionale keringen zijn wel onderdeel van de ROR: de maatregelen en termijnen die op Brabantse schaal zijn gemaakt, passen binnen de afspraken die zijn gemaakt in de ORBP's.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206

Er vindt op operationeel niveau door de waterschappen afstemming plaats met de Belgische waterbeheerders gezien de samenhang in het watersysteem en de afhankelijkheid van maatregelen aan weerszijden van de grens.

Klimaatadaptatie (en ruimtelijke adaptatie) is een onderwerp waarop we binnen Europa met andere regio's samenwerken, onder andere in Interreg verband en binnen het ENCORE netwerk (Environmental Conference of the Regions of Europe).

Communicatie

Wij voeren actief overleg met de Brabantse waterschappen over deze thema's. In het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie wordt dit verbreed naar andere overheden, boeren, bedrijfsleven en burgers.

Vervolg

Zoals hiervoor bij de kernboodschap ad. 3 en de consequenties is aangegeven dient uitwerking en verankering van de maatregelen tegen wateroverlast plaats te vinden in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, de provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan.

Op het gebied van regionale keringen zullen voorstellen van de waterschappen voor wijziging van het stelsel van regionale keringen via besluitvorming over de Verordening water aan u worden voorgelegd. Daarnaast zijn de waterschappen, in afstemming met de provincie, gestart met het voorbereiden van de 2° toetsronde, waarvan wij de resultaten eind 2019 verwachten.

Bijlagen

Geen.

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

ir. A.M. Burger

Opdrachtgever: de heer S. Terpstra, (06) 52 79 44 96, sterpstra@brabant.nl,
afd. Projecten- en Programmamanagement B van cluster Natuur en Milieu.

Opdrachtnemer: mevrouw D.A.B. van Zwieten - Seip, (073) 680 80 66,
dvzwieten@brabant.nl, afdeling Advies en Specialisme B van cluster Natuur en
Milieu.

Datum

21 maart 2017

Documentnummer

GS: 4159281

PS: 4166206